

ГЛАГОЛЈИЦА

NOVOSTI - elektroničko mjesečno glasilo Društva prijatelja glagoljice iz Zagreba
godište VII | broj 77 | lipanj 2022. | ISSN 2718-4307

Duhovi - Iluminacija iz Hrvojevog misala

Poštovani i dragi članovi, suradnici i prijatelji Društva prijatelja glagoljice!

Vidjet ćete da su brojna događanja imala utjecaja na izdavanje Novosti koje su pripremljene nešto kasnije nego što ste navikli. Idući broj planiramo poslati koncem srpnja, a onda uzimamo zasluženu pauzu tijekom kolovoza i s obnovljenim snagama nastavljamo početkom jeseni.

Zanimljivosti iz rada Društva i svijeta glagoljice

Mješoviti pjevački zbor *Baščina* našega Društva sudjelovao je na glagoljaškoj misi u nedjelju, 5. lipnja i sada ima ljetnu pauzu.

Od izlaska posljednjih Novosti održane su dvije redovite mjesečne tribine u Nadbiskupijskom pastoralnom institutu u sklopu ciklusa Hrvatska glagoljaška baština, i to:

- u srijedu, 11. svibnja, gošća tribine bila je gđa. Branka Polonijo, predsjednica udruge Sinjali iz Baške na Krku i upoznala nas je s velebnim projektom udruge, *Baščanskom stazom glagoljice*, koju čine 34 kamene skulpture poredane na važnijim prirodnim, povijesnim, arheološkim i etnografskim lokacijama, počevši od vidikovca na vrhu Baščanske doline do same Baške
- u srijedu, 8. lipnja gost nam je bio prof. dr. sc. Željko Bartulović s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci koji je govorio o važnosti glagoljice za hrvatsku državnu i pravnu povijest

Ovime završava ciklus tribina u sklopu akademske godine 2021./22. Nakon ljetnog predaha nastavljamo istim tempom uz napomenu da će prva jesenska tribina biti, po običaju, održana u prostoru Matice hrvatske, a ne u Nadbiskupijskom pastoralnom institutu. Poziv na predavanje ćete primiti na vrijeme.

190. obljetnicu rođenja Dragutina Antuna Parčića obilježili smo dana 25. svibnja, večer uoči njegovog rođendana, prigodnim predavanjem i popratnom izložbom u velikoj dvorani pokraj crkve sv. Franje Ksaverskoga u Zagrebu. Predavanje su održali prof. Darko Žubrinić i Mirna Lipovac. Osim prezentacije i panoa posvećenih Parčićevom životu i radu, nazočni su imali prigodu razgledati prvo izdanje Parčićevog misala iz 1893. godine s kaligrafijom ispisanom posvetom "Samostanu Svete Marije na Glavi Otoka

Krka gdje mu iz mladih nogu Glagoljica srcu prirasla na vječni spomenak Dargutin Antun Parčić poklanja" kojom autor daruje primjerak misala samostanu u Glavotoku na otoku Krku uz koji je bio posebno vezan cijeloga života. Ovaj misal se čuva u knjižnici samostana na Ksaveru. Zahvaljujemo provincijalu, fra Ivi Martinoviću i tajniku Provincije, fra Zvonimiru Brusaču na organizaciji predavanja i posudbi misala za ovu prigodu.

Putujuća izložba učeničkih radova nazvana *Glagoljica u gostima*, koju uspješno organizira i koordinira naša članica Ravnateljstva, Jasenka Štimac, prof., postavljena je 1. lipnja u prostoru Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin. Učenički radovi su podjednako privukli pozornost i mladih i starih posjetitelja.

Na poziv gđe. Davorke Deur, prof., ravnateljice OŠ Josipa Pupačića iz Omiša, dana 3. lipnja za dvije grupe učenika šestih razreda održana su četverosatna predavanja s temama *Uvod u nastanak knjige*, *Prvi i posljednji hrvatski glagoljski tiskani misal*, kratka osnova pisanja glagoljskih slova i kreativna radionica oslikavanja kamenih oblutaka glagoljicom. Predavanja je pratila izložba nekoliko panoa i misala o kojima je bilo govora kako bi ih učenici mogli razgledati.

Na dolasku u školu razveselio nas je domar Dinko koji već godinama na podlaktici ima glagoljicom tetovirano ime svoje mame Marije.

Omiš se može podičiti crkvicom sv. Petra iz 8. ili 9. stoljeća i pored nje glagoljaškim sjemeništem osnovanim 1750. godine (ukinuto 1879.) koji se nalaze na desnoj obali rijeke Cetine. Nekoć su pripadali drevnim Poljicima, a sada ih je grad Omiš *obgrlio* sa svih strana. Suvremena crkva sv. Petra apostola na Priku izgrađena je i posvećena prije desetak godina, a ulazna staklena vrata krasi glagoljski natpisi.

Potrudili smo se otići još malo južnije, do Podgore, rodnog grada i ujedno mjesta posljednjeg počivališta don Mihovila Pavlinovića (1831. – 1887.), svećenika, hrvatskog političara i književnika. Bio je jedan je od utemeljitelja i vođa Narodne stranke i hrvatskog preporoda u Dalmaciji. Mladu misu je održao na staroslavenskom jeziku u nedalekim Drašnicama, a i kasnije se cijelo vrijeme držao glagoljske liturgije. U rodnoj Podgori mu je 1994. godine postavljen spomenik autora Stipe Sikirice, na kojem je u kamenom podnožju uklesan latinicom i glagoljicom don Mihin stih: “Tamna je ta duša, koja ljubavi svoga roda ne osjeća; plitak je taj um što ne pojmi zamašaja narodnosti; uvehlo je to srce što ne bije za svoju domovinu Hrvatsku.” Na obližnjem groblju sv. Tekle nalazi se velebni nadgrobni spomenik don

Mihi Pavlinoviću, rad poznatog kipara Ivana Rendića, s glagoljskim natpisom koji opisuje veličinu i značaj pokojnika.

U četvrtak, 12. svibnja 2022. održano je 4. natjecanje GlagoMatika u organizaciji g. Tomislava Beronića, autora igre, i Osnovne škole Ljudevita Modeca iz Križevaca. U prepoznavanju i zbrajanju glagoljskih brojeva takmičilo se 222 učenika od 1. do 8. razreda iz 35 osnovnih škola diljem Hrvatske, pod mentorstvom 47 učiteljica. Natjecanje se provodi pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti i obrazovanja, Staroslavenskoga instituta te Agencije za odgoj i obrazovanje.

OŠ Pavleka Miškine u Zagrebu Danom otvorenih vrata obilježila je u petak, 10. lipnja i dan škole. Naša članica Nataša Dorosulić, koja radi u toj školi kao nastavnica, organizirala je za đake kreativnu radionicu izrade malog lapidarija. Učenici su na pločicama izlivenima u gipsu urezivali svoje inicijale, imena ili riječi koje su im važne. Učionica je bila prigodno ukrašena našim panoima i plastificiranim, uvećanim inicijalima iz raznih misala, a učenici su mogli razgledati i časopis Baščina našega Društva.

Jednodnevni izlet u Senj za učenike glagoljaških grupa OŠ Dragutina Domjanića i OŠ Kajzerica organizirala je dana 11. lipnja članica našeg Ravnateljstva, gđa Jasenka Štimac. Učenici su posjetili kulu Nehaj, Gradski muzej Senj koji, između ostaloga, ima i značajnu zbirku senjske glagoljske baštine, senjsku Katedralu Uznesenja BDM i stalnu izložbu crkvene umjetnosti *Sakralna baština*, a na kraju su se i okupali u moru. Teško je u jednom danu savladati prebogatu glagoljašku povijest Senja, od znamenitog pisma pape Inocenta IV senjskom biskupu Filipu iz 1248. godine kojim su glagoljica i staroslavenski jezik ušli u službenu upotrebu u bogoslužju, preko Senjske ploče s početka 12. stoljeća, reljefa sv.

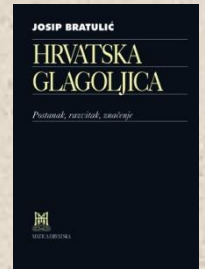
Martina i još jedne ploče s duljim natpisom iz 1330. godine iz crkve sv. Martina, do glagoljskog natpisa s pročelja senjske Katedrale iz 1543. godine i Sunčanika na ulazu u grad smještenog na 45. paraleli, točno na pola puta između sjevernog pola i ekvatora. Posebno poglavlje bi zaslužila senjska glagoljska tiskara - prva tiskara za koju pouzdano znamo da je djelovala na hrvatskom tlu u razdoblju od 1494. do 1508. godine. Prvi poznati senjski tiskar bio je Blaž Baromić čija se bista nalazi pored Katedrale.

Majstorima u spajanju neradnih dana i vikenda u pravi mali godišnji odmor želimo ugodne i opuštajuće predstojeće praznike. Povremeno se valja *spočiti*, kao što nam govori Žgombičev zbornik iz 16. stoljeća, a prenosi Staroslavenski institut u svojoj *Glagoljskoj riječi mjeseca*.

Ovih dana u izdanju Matice hrvatske objavljena je nova knjiga akademika Josipa Bratulića pod nazivom *Hrvatska glagoljica – postanak, razvitak, značenje*. Knjiga ak. Bratulića donosi tekstove autora koji se čitav život bavio glagoljaštvom – što uključuje i glagoljsko pismo i tekstove, ali i društvene, vjerske i političke prilike u kojima su glagoljaši živjeli i radili. Prof. Tanja Kušćević u recenziji upozorava da tekstovi akademika Bratulića čitani zajedno predstavljaju cjelovit pogled na jedan svijet koji samo naizgled pripada prošlosti, a zapravo je sastavni dio naše sadašnjosti. Knjiga se kod izdavača prodaje po cijeni od 180,00 kn, a za članove MH vrijedi popust od 50%.

Zbog planova za izgradnju Hidroelektrane Kosinj, prema kojima bi bio potopljen dio Kosinjske doline, a time potopljene i materijalni ostaci nemjerljivo značajni za hrvatsku kulturu i povijest, pokrenuta je *Inicijativa za Kosinj* Odsjeka za povijest, Odsjeka za arheologiju, Odsjeka za kroatistiku, Odsjeka za povijest umjetnosti Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju te Odsjeka za romanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Svojim apelom pozvali su cjelokupnu hrvatsku javnost da se pridruži zaštiti povijesne Kosinjske doline od daljnje devastacije, što podrazumijeva obustavljanje kontroverznog projekta izgradnje hidroenergetskog sustava Kosinj.

U svezi s navedenom situacijom, u Zagrebu je u utorak 22. veljače ove godine, na Dan hrvatske glagoljice i glagoljaštva, osnovano *Znanstveno i kulturno društvo Kosinj*. Za predsjednika ZKD-a Kosinj izabran je dr. sc. Milan Bošnjak, a za glavnoga tajnika mr. sc. Ivan Mance. Naš član, g. Mance, niz godina se bavi problematikom Kosinja i autor je knjige *Kosinj-izvorište hrvatske tiskane riječi*, izvijestio je i o neočekivanom otkriću jednog misala. "Novo i neočekivano otkriće kosinjskog glagoljaštva, postavlja naš Kosinj vrlo visoko na ljestvici hrvatske glagoljice, otvara mnoga nova pitanja i daje uvid u do sad nepoznate detalje kosinjske crkvene i toponomastičke povijesti. Kosinj je imao u svom vlasništvu rukopisni glagoljski misal još 1374. god., dakle 109 godina prije prve tiskare i tiskanja naše prve tiskane knjige, a o kojem do sada ništa nismo znali". U svakom slučaju Kosinj je ovime još jednom dokazao i čvrsto pozicionirao svoju kulturološku, povijesnu i glagoljašku tradiciju. S pravom ga Anž (Ivan) VIII. Frankapan Brinjski 1499.god. naziva *Kosinj osebujni*.

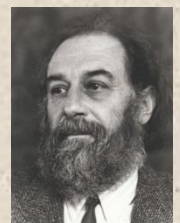
Na gornjoj slici je poznati i vjerojatno najljepši kameni most u Lici, dovršen 1936. godine. Prelazeći preko rijeke Like spaja Gornji i Donji Kosinj. Čine ga tri polukružna svoda u duljini od 70 metara, a specifičan je i po valjkastim prorezima koji služe da bi se olakšao protok vode tijekom čestih poplava. I ovaj most bi nestao u slučaju izgradnje Hidroelektrane Kosinj.

Na New York International Olive Oil Competition, svjetskom prvenstvu u natjecanju maslinovih ulja, Hrvatska je početkom lipnja osvojila treće mjesto, odmah nakon Italije i Španjolske. Na ovom najvećem i najprestižnijem natjecanju, petero maslinara s vodičkog područja osvojilo je šest medalja, što zlatnih, što srebrenih. Po drugi put natjecao se i *OPG Natura Škoj (Ulika Faust)* iz mjesta Prvić Šepurine s otoka Prvića kod Šibenika. Prošli put njihovo je ulje okrunjeno zlatom, a ove godine srebrom čime su potvrdili svoju kvalitetu. Dodatnu vrijednost ovoj vijesti daje činjenica da je vlasnik drugonagrađenog OPG-a, g. Mario Šmit, član našega Društva, a na etiketama proizvoda svog OPG-a koristi i glagoljska slova.

Tužna vijest

S tugom smo primili vjest da je 22. svibnja preminuo akademik Eduard Hercigonja (1929.-2022.), umirovljeni profesor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, jedan od najistaknutijih istraživača glagoljice koje smo ikada imali. Nosi velike zasluge za uspješno pokretanje DPG-a i njegov osnutak 22. veljače 1993. u prostorijama Matice hrvatske. Objavio je vrlo značajne monografije i članke, a mnogi od nas ga se sjećaju kao izvrsnog i profinjenog predavača. Akademik Hercigonja je prvi počasni član našega Društva.

Glagoljica gdje je (ne)očekujemo

Glagoljica u Slavoniji dobila je svoje *tekuće pojačanje* u vidu *Majstorske travarice* koju je u Iločkim podrumima nabavila naša članica, gđa. Valerija Šegota.

U starom gradu Iloku naišla je i na glagoljsko slovo D, rad mjesnih navijača Dinama.

Neka Vas prate zdravlje, mir i dobro!

UREDNIČA	ՄԻՐԱ ԼԻՍՈՎԱՅ	Mirna Lipovac	STRUČNI SURADNIK	ԴԱՌԿԱՅ ԶՆԵՆՔՅԱՆ	Darko Žubrinić
		DRUŠTVO PRIJATELJA GLAGOLJICE ՄԵՆՁԱՍՏՈՍՏ ԵՆՁՈՐԻՍՏՈՒՄԻՐԻ ԿՄԻՆԻԿՅԱՄԻՐՅՎՈ E-adresa: drustvoprijateljlagoljice@gmail.com Web adresa: http://www.croatianhistory.net/glagoljica/novosti/mirna.html			

Svi raniji brojevi *Novosti* nalaze se na: www.croatianhistory.net/glagoljica/novosti/mirna.html